

Cho dù ngày nay, nhiều bức tượng của V.I.Lênin có bị kéo xuống hoặc bán đi ở một vài nơi nào đó, tôi vẫn cứ luôn ngạc nhiên và khâm phục Người, bởi tư duy phong phú, vô cùng năng động và cách mạng của Người.

Trong đoạn viết ngắn sau đây, tôi muốn nhắc lại những luận điểm về kinh tế của Lênin như là đối chứng giữa hai giai đoạn, cách nhau chỉ có vài năm thời, nhưng sách báo, không hiểu sao, rất ít nói tới.

Nếu như năm 1919 trong *Dự thảo luận cương* của Đảng Cộng sản Nga lần thứ VIII, Lênin đã hai lần (ở đường lối chung và chính sách kinh tế) khẳng định:

- Đối với kinh tế tư bản tư nhân: "phải tiếp tục và hoàn thành việc tước đoạt giai cấp tư sản đã được bắt đầu và đã hoàn thành căn bản, biến các tư liệu sản xuất và tư liệu lưu thông thành sở hữu của Cộng hòa Xô Viết tức là thành sở hữu công cộng của tất cả những người lao động" (1).

- Đối với lưu thông hàng hóa, phải "dùng hàng loạt biện pháp tiến dần từng bước nhưng triệt để, để thu tiêu hoàn toàn thương nghiệp tư nhân. (2) và "phải kiên quyết tiếp tục thay thế việc buôn bán bằng chế độ phân phối sản phẩm một cách có kế hoạch và có tổ chức trên qui mô cách có kế hoạch và có tổ chức trên qui mô toàn xã hội" (3).

Đó là vài nét chấm phá của Chính sách cộng sản thời chiến. Người ta thường cho rằng tư duy ấy, chính sách ấy là xuất phát từ những thực tiễn của cuộc nội chiến cách mạng quyết liệt, của cuộc đấu tranh giai cấp có tính chất một cơn mạt.

Nói như vậy, theo tôi, e rằng chưa thật khách quan, chưa thật đầy đủ. Chính sách ấy còn bắt nguồn từ những hạn chế khách quan về mặt tư duy. Bởi lẽ CNXH và xây dựng CNXH trên thực tế là điều hết sức mới mẻ. Di sản lý luận và thực tiễn về sự nghiệp ấy vẫn chỉ là những phác thảo đơn giản của các nhà XHCN không

tương như S.Simon; Ch.Fourier, R.Owen, và cũng lắm là những dự đoán của K.Marx và của chính V.I.Lênin từ khi giai cấp công nhân còn chưa thiết lập được nền chuyên chính của mình.

Thế nhưng chỉ sau một thời gian vô cùng ngắn, khoảng vài năm thời, từ thực tiễn sinh động của quá

ràng: "Tình hình của chúng ta sẽ dễ dàng hơn, những nhiệm vụ XHCN sẽ chóng được giải quyết hơn, nếu CNTB-NN là một chế độ kinh tế chiếm địa vị thống trị ở Nga" (6).

Tôi xin nhấn mạnh ở đây một điều: CNTB-NN chứ không phải chế độ kinh tế XHCN chiếm địa vị thống trị. Tôi cũng xin nói vắn tắt

NEP MỘT TƯ DUY NĂNG ĐỘNG VÀ CÁCH MẠNG

TRƯƠNG VĂN PHÙNG

ràng quan niệm về CNTB-NN của Lênin ngày nay được coi như một thành phần hay một hình thức kinh tế. Trong quan niệm của V.I. Lênin, CNTB-NN còn với ý nghĩa tự do mua bán trong sự quản lý của nhà nước.

Như vậy vẫn chưa đủ, ở bước hai, cũng trong báo cáo ấy, V.I.Lênin còn chủ trương táo bạo hơn: "nếu chúng ta không muốn già vờ không nhìn thấy sự thất bại của mình, nếu như chúng ta không sợ nhìn thẳng vào nguy hiểm. Chúng ta phải thừa nhận rằng rút lui như vậy là chưa đủ, cần kéo dài cuộc rút lui nữa, rút lui xa hơn nữa, để chuyển từ CNTB-NN sang chỗ thiết lập chế độ nhà nước điều tiết việc mua bán và lưu thông tiền tệ" (7).

Tôi lại nhấn mạnh đến cái điểm rút lui mới: nhà nước bây giờ chỉ còn nắm việc điều tiết kinh tế.

Từ những luận điểm trên, liệu chúng ta có thể rút ra một kết luận nhỏ: giai đoạn quá độ này có thể coi là giai đoạn CNTB-NN?

Cũng trong báo cáo ấy, V.I.Lênin còn chủ trương "cần khôi phục lại một hệ thống kinh tế đúng đắn, khôi phục lại nền kinh tế tiểu nông" (8).

Đến tháng 1.1922

trong *Dự thảo luận cương về vai trò và nhiệm vụ của công đoàn trong điều kiện của chính sách kinh tế mới*, một lần nữa, V.I.Lênin khẳng định lại và bổ sung thêm: "Muốn không thay đổi bản chất của mình, nhà nước vô sản chỉ có thể thừa nhận cho thương nghiệp tự do và cho chủ nghĩa tư bản được phát triển trong một chừng mực nào đó và chỉ với điều kiện là thương nghiệp tư nhân và tư bản tư nhân phải phục tùng sự điều tiết của nhà nước. (9)

Ở đây, xuất hiện không chỉ CNTB-NN, không chỉ kinh tế tiểu nông, mà đã biểu hiện một nhân tố vốn đã bị coi là đối tượng cần xóa bỏ tận gốc: tư bản tư nhân.

Để đầy đủ và khách quan, tôi cũng xin nhắc lại rằng, cho đến năm 1921, khi nói về NEP, V.I.Lênin vẫn khẳng định "tự do buôn bán có nghĩa là tự do của CNTB (Đại hội III Quốc tế Cộng sản) (10) và "Chủ nghĩa tư bản không thể không phát triển trên miếng đất tự do mậu dịch đó" (*NEP và những nhiệm vụ của các ban giáo dục chính trị*) (11).

Tuy nhiên, khác với nhiều người nhân danh cách mạng hiện nay, V.I.Lênin không bao giờ từ bỏ mục tiêu cuối cùng là CNXH và công cụ chính yếu là chuyên chính vô sản.

Còn một vấn đề cuối cùng, NEP là một giải pháp chiến thuật hay là một định hướng lâu dài? V.I.Lênin là người sáng lập ra NEP, song tiếc thay, Người lại mất quá sớm - năm 1924. Nhưng tôi tin một cách chắc chắn rằng, với một tư duy năng động, táo bạo và cách mạng như vậy, hẳn Người sẽ có những giải pháp đúng, cụ thể cho những điều kiện cụ thể.

Chú thích

Lênin Toàn tập, tập 38

(1) tr 119

(2) tr 111

(3) tr 122

Lênin Toàn tập, tập 44

(4) tr 242 - 243

(5) tr 254

(6) tr 248

(7) tr 258

(8) tr 259

(9) tr 418

(10) tr 58

(11) tr 200